

Spectrum maakt deel uit van Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Amstelplein 34
1096 BC Amsterdam

© 2026 Philip Dröge

© 2026 Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Amsterdam

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Marianne Schönbach
Literary Agency B.V.

Eerste druk mei 2026

Ontwerp omslag en kaarten: Jelle Post

Auteursfoto: Anne van Gelder

Opmaak: Elgraphic

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

Deze publicatie is tot stand gekomen met steun van het Nederlands Letterenfonds.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

ISBN 978 90 00 40182 6

ISBN 978 90 00 40183 3 (e-book)

NUR 320

www.spectrumboeken.nl

Haren (Gr.)

Phileas en de streep over de wereld

Laat ik eerlijk zijn: aanvankelijk was het vooral het omslag. Schaamteloos barok, uitgevoerd in het zwoele donkerblauw van een zomernacht, een volle maan als medeplichtige. Daartegen staken zwarte victoriaanse silhouetten af: een luchtballon die met zelfgenoegzame traagheid naar de einder zweefde, exotische dieren gereduceerd tot decoratief bezit en een schip met zes masten dat in een baai lag te wachten. Het soort baai waar je onmiddellijk heen wilt, niet omdat die zo mooi is, maar omdat je wilt weten wat er zou kunnen gebeuren.

En dan, groter dan de boektitel, die legendarische naam in zwierig goud op snee: Jules Verne.

Synoniem met mysterie en ontdekking; avontuur en onbekende landen. *Wonderreizen* heette de serie waarin het boek zat, helemaal een aanmoediging voor de tienjarige versie van mijzelf om mijn moeder lief aan te kijken. Een paar minuten later waren we op weg naar de kassa van de boekhandel in Haren, het dorp waar ik ben opgegroeid. Ze was waarschijnlijk allang blij dat ik niet bij de strips was blijven hangen.

En zo kwam *De reis om de wereld in tachtig dagen* in mijn bezit. Net als later enkele andere delen uit deze serie *Wonderreizen*. Ik las

ze met jeugdig ontzag; de inhoud was net zo spannend als de omslagen. En dat voor boeken die toen al een eeuw oud waren. Verne ontsloot werelden die in zijn tijd nog moesten worden uitgevonden; hij bedacht onderzeeërs toen mensen nog bang waren voor een te diepe badkuip.

Zijn stijl zat vol heerlijke fin de siècle-bombast en fantasierijke cartografie. Er was een overdaad aan imperiale grandeur, messing handgrepen en gesteven overhemden. Roken was nog overal toegestaan en vrouwen speelden hooguit een bijrol; de boeken van Verne waren tegelijk futuristisch en hopeloos ouderwets. En altijd spannend tot de laatste bladzijde.

Of het literatuur was? Ik zou Verne in ieder geval geen schrijver van karakters, filosofie of emoties durven noemen, eerder een van lijnen en trajecten. Hij beschreef reizen als formules: vertrekpunt, snelheid, afstand en tot slot bestemming; een logistieke operatie met een kافت eromheen. Maar wat Verne miste aan artistieke diepgang maakte hij meer dan goed met ingenieuze beschrijvingen en plotse verwickelingen. En voorspellend vermogen; een eeuw na zijn *De reis naar de maan* stonden mensen daadwerkelijk op het oppervlak van onze satelliet.

Van al die boeken heb ik alleen recentelijk *De reis om de wereld* nog wel eens opnieuw gelezen. Vooral vanwege de hoofdpersoon, de Brit Phileas Fogg. Een opmerkelijk figuur, stevig verankerd in het autistische spectrum. En zoals dat gaat bij mensen met deze neurodiversiteit had hij een allesoverheersende manie. Die was tijd, meer specifiek het bijhouden ervan en het reizen van de ene plek naar de andere in zo weinig mogelijk uren. Een man van diners op de slag van de klok en een vast aantal minuten voor zijn toetje. Het fascineerde me als kind al, die monomane toewijding.

Pas als volwassene besef ik dat Fogg de tijd is. Emotieloos, door-

denderend, onvermijdbaar. Misschien is dat wat me het meest in hem fascineert. Net als de tijd trekt Fogg zich nergens iets van aan en hoeft hij niet populair te zijn. Hij interesseert zich totaal niet voor de landen die hij in tachtig dagen doorkruist, alleen voor de dienstregeling die hem op topsnelheid door alle verre streken voert. Een metafoor in een onberispelijk maatpak.

Waarmee Verne, zo dacht ik bij herlezing, misschien toch literatuur heeft geproduceerd. Hij heeft meer gedaan dan simpelweg een reis beschrijven, de bestemmingen in het boek zijn bordkartonnen decorstukken, maar – en dat is voor mij het slimme aan het boek – hij laat ons nadenken over het wezen van de tijd zelf. Verne hield zich niet met zoiets onbenulligs bezig als de natuurkundige kant van de tijd, maar hij had het lef de klok te ontleden als een kracht die alles onder zijn voortrazende wielen vernietigt. Zonder emotie; onverschillig.

Foggs helper, de Fransman Passepartout, staat naar mijn idee voor de mensheid. Hij barst van de goede bedoelingen, maar is ook een beetje onnozel; hij kan ondanks zijn toewijding niets anders doen dan proberen zijn baas bij te houden, steeds drie stappen te laat. Veelzeggend: zijn horloge loopt achter. Net zoals wij allemaal slachtoffers zijn van de gesel van de uren en de uurwerken die ons leven dicteren. Dat hij Frans is, lijkt geen toeval. Dat volk is qua tijdsbeleving een stuk rekkelijker dan de door horloges en dienstregelingen gefascineerde Britten.

De clou van Vernes boek draait om een mysterieus fenomeen dat we tegenwoordig kennen als de internationale datumgrens. Dat stukje bureaucratische geografie, in die tijd nog niet geformaliseerd, maakte dat Fogg zijn reis toch nog binnen tachtig dagen afsloot. Een symbool voor de gebrekkigheid van de menselijke perceptie en de relativiteit van tijd. Het is een grens die me na de eerste keer lezen al fascineerde en die ik tot de dag van vandaag

probeer te doorgronden. Hoe kan het aan de ene kant van die streep dinsdag zijn en aan de andere kant woensdag? Qua logica begrijp ik dat we deze naad van de wereld nodig hebben om vierentwintig uren vol te maken; maar redenerend over hoe dat werkt, raak ik altijd weer de draad kwijt. Een platte lijn op een ronde bol is dan ook een weerspannige abstractie.

Dat is een plek die ik nog eens wil bezoeken, beloofde ik mezelf lang geleden, geïnspireerd door Verne. Om dan, net als Fogg, door te gaan naar de vorige dag; misschien snap ik dan het tijdsverschil en de tijd beter. Zo legde ik de basis voor dit boek. Ik doe de fictieve wereldreiziger een beetje na, want ik ga ook naar het oosten en kom terug uit het westen. Maar niet in zijn poging om zo snel mogelijk weer thuis te zijn; dat is in dit tijdsgewricht geen uitdaging meer. Ook niet door dezelfde route te volgen; dat is door politieke ontwikkelingen en de afwezigheid van passagiersschepen inmiddels veel moeilijker. Maar wel door langs plekken te reizen die iets met het fenomeen tijd te maken hebben. Om te proberen het meest ongrijpbare toch te vatten en antwoord te krijgen op vragen als: Hoe gaan volkeren rond de wereld om met het mysterie van de klok? Waarom lijken sommige culturen het temporele helemaal te negeren, terwijl anderen het juist centraal stellen? Waarom hebben buurlanden soms andere tijdsmetingen en bouwen sommige geloven tempels voor de toekomst? En natuurlijk de belangrijkste vraag van allemaal: is tijd echt of slechts een illusie?

Maar of ik antwoord zal krijgen op al die vragen? De mens heeft weinig zo arrogant geprobeerd te temmen als de tijd. We hebben hem geklokt, gekwantificeerd, gechronometreerd en in atoomklokken gestopt. We hebben hem gedrield als soldaten in een Noord-Koreaanse parade en in hokjes op de kalender gepropt. Maar zoals met alles wat de mens probeert te temmen, van katten tot kolonies, komt er altijd het moment waarop het beest je in je

gezicht niest en de kolonie zich onafhankelijk verklaart. Want wat tijd is, blijft een raadsel, net als het feit dat hij alleen maar vooruit kan, terwijl een versnelling achteruit zo handig zou zijn. Ondanks alle begrip en technologie blijft het de meest mysterieuze natuurkracht.

En eentje die angst aanjaagt. Mijn hele leven lang heb ik al haast, voel ik de korrels zand tussen mijn vingers glijpen. Iedere verjaardag is een glijdende schaal naar het einde, de dood is ook een dimensie van de tijd. Misschien moet ik Jules Verne de schuld geven. Hoe belangrijk ik de tijd ook vind, het is een fenomeen dat nog geen fysicus of mysticus mij ooit bevredigend heeft kunnen uitleggen. Sterker nog, sommige natuurkundigen beweren doodleuk dat tijd niet eens bestaat. Wat we waarnemen als uren, dagen en jaren zijn we zelf, in onze imperfecte lichamen. Opbouw en afbraak.

Maar waar is dan dat jongetje gebleven, dat met zijn nieuwe boek van Verne de winkel uit liep? Waar is het dorp Haren uit de jaren zeventig en tachtig? Het is inmiddels opgeslokt door de stad Groningen, alsof het nooit heeft bestaan.

Ik heb een ander idee. Tijd is een sadistische boekhouder die elke seconde archiveert zonder zelf ooit vakantie te nemen. Het is de enige valuta die je niet kunt sparen, beleggen of op de zwarte markt verkopen; maar die je wel kunt verspillen, op je telefoon of zoekend naar je sleutels. Tijd laat zich ook niet omkopen of flatteren. En zeker niet stilzetten, wat de mindfulnessmaffia ook beweert. Het is een onverstaanbare taxichauffeur in een vreemde stad: je weet dat je ergens naartoe gaat, maar niet precies waarheen of in welke staat je aankomt. En net als je denkt dat je het eindelijk onder controle hebt, is het ineens Nieuwjaar. Alweer.

Ik moet dus nodig op reis, voor het te laat is, om te kijken of mijn aannames wel kloppen. Om te beginnen naar een eilandje waar de tijd is uitgevonden. Op naar Zweden.

Noordzee

ZWEDEN

DENEMARKEN

2 VEN

1 HAREN

NEDERLAND

DUITSLAND

POLEN

BELGIË

3 PRAAG

TSIECHIË

FRANKRIJK

OOSTENRIJK

4 BERN

Ven, Zweden

Hoe laat is het in de hemel?

Op het Zweedse eiland Ven is niets te doen. Er zijn geen boetieks, trekpleisters of bioscopen. Geen influencerachtergronden, toplocaties of zelfs maar een pretpark. De minigolfbaan op het eiland, een van de weinige plekken die je met veel moeite een toeristische attractie zou kunnen noemen, verkoopt zichzelf voor de grap als de belabberdste ter wereld.

Oké, ik kan een fiets huren in het haventje waar het veerbootje vanaf het Zweedse vasteland aankomt. Na het betalen van een paar honderd kronen bij een soort veredelde schuur mag ik er op een veldje een uitzoeken. Ze zijn allemaal knalgeel om duidelijk te maken dat de berijder een toerist is. Ik pak het minst afgetrapte exemplaar en draai het zandpad op dat langs de rand van het eiland loopt.

Het smalle weggetje stijgt en daalt, hotst en klotst en biedt prachtige uitzichten op de zee; Ven is een hoog plateau. In de verte zijn de Deense en Zweedse kusten te zien. Een paar dapperen zijn aan het zwemmen in het vrieswater van de Oostzee, zo zie ik aan het strand bij de minigolfbaan waar inderdaad geen bal recht door gaat. Aangezien ik kouwelijk ben aangelegd en ik mijn zwembroek niet bij me heb, waag ik me niet verder dan de vloed-

lijn. Dan maar zoeken naar een stukje amber, dat hier volgens de toeristische gidsjes voor het oprapen zou moeten liggen. Ik vind alleen oude brokken baksteen.

Ondanks de gebrekkige voorzieningen komen op mooie zomerse dagen honderden mensen naar dit eilandje tussen Zweden en Denemarken. Niet voor iets, maar voor niets. Geen drukte, bijna geen auto's, geen gedoe. Een ontwenning van het moderne stedelijke leven op nog geen uur reizen van een paar van de belangrijkste bevolkingscentra van Scandinavië. Het pontje brengt je in een halfuur eeuwen terug in de tijd, naar een simpeler bestaan.

Met het zweet op mijn rug beklim ik op de fiets de 40 meter hoge westpunt van het eiland. Op deze klif zie ik in de verte heel klein de verkeerstoren van de luchthaven van Kopenhagen en de havenkranen van Malmö. Dan draai ik me om en het Zweedse Helsingborg en de Deense evenknie Helsingør lijken boven de noordelijke horizon te zweven, inclusief het kasteel waar Hamlet woonde.

Die silhouetten op de einder zijn vage verwijzingen naar de moderne tijd en het jachtige leven, net ver genoeg om niet bedreigend te zijn. Ven zit in een andere dimensie; de hazen rennen door het veld, de vos probeert ze te pakken, de meeuwen krijsen moord en brand vanuit de lucht. De wind streelt de graanvelden en de oude bomen en voorziet alles van een sereen klanklandschap. Ik zou gewoon in zo'n veld kunnen gaan liggen en luisteren, maar ik moet ergens heen.

Hier moet het zijn, naast de eilandbakkerij die zulke lekkere *snurra* verkoopt, koffiebroodjes die hun faam ontleen aan karamel en een gebrek aan concurrentie. Ik knijp in mijn remmen bij de enige plek op Ven die op ingetogen Scandinavische wijze een traditionele toeristentrekker probeert te zijn. Eentje waar je zelfs

een kaartje voor moet kopen. Mijn huurfiets is de enige in het rek, de paar andere bezoekers peddelen eraan voorbij. Waarom zou je ook iets ondernemen als je op Ven bent? Daarvoor kom je hier niet. Maar al die mensen die verder fietsen, missen wel wat; want op de plek van dit kleine museum, aan de rand van het gehucht Sankt Ibb, is het moderne idee van tijd ontstaan en is God uit de hemel gejaagd.

Hoewel dat in geen toeristische folder zo wordt omschreven. Abstracties jagen bezoekers maar weg.

Via een knoestige deur betreed ik een oude boerderij en ik koop een kaartje. Om iets te bezoeken wat er niet meer is. Ooit lag achter deze hoeve, op een bijna onzichtbaar heuveltje, de Uraniborg, een exorbitante folly die niet zou misstaan in laatfaraonisch Egypte of de vroege Italiaanse renaissance. Maar in plaats daarvan lag ze op dit stukje drooggevalen stuwwal in de Oostzee. Het gebouw was het geesteskind van Tycho Brahe, de grootste astronoom van voor de uitvinding van de telescoop. Hij leefde in de zestiende eeuw en op Ven 'trok hij de duizenden jaren oude wetten van het universum in twijfel', volgens de folder die ik bij mijn entreekaartje krijg.

Voor één keer is dat geen museale marketingpraat. Hij heeft de manier veranderd waarop we naar de sterren én naar tijd kijken.

Voor de mensheid zijn er altijd twee realiteiten geweest. Het ondermaanse, waar wij leven, is een plek waar de tijd regeert. De dagen, maanden en seizoenen bepalen het leven. Ze bloeien op en vermolmen. Je hoeft maar naar de verweerde huizen op Ven te kijken om te weten dat alles constant verandert; de verstandige eilandbewoner bereidt zich in de warmte van de zomer voor op de